

Herfstkamp Zoogdierwerkgroep Zeeland

Braakman – 2017

Herfstkamp Zoogdierwerkgroep Zeeland

Braakman –2017

rapportage: Kees de Kraker

Omslag:

Figuur 1 (boven). Ruige dwergvleermuis uit kast nabij locatie Braakman 5 (Figuur 3). Foto: Herman de Jongh

Figuur 2 (onder). Onderzoek met inloopvallen op dijktaalud nabij Philippine. Laatste ronde op zondagochtend. De vallen worden ingehaald (krat). Foto: Kees de Kraker

Bij het bekijken van een gedownload pdf-rapport (niet online) altijd handig en overzichtelijk om bij het menu: Beeld → paginaweergave → optie: weergave van twee pagina's + optie: voorblad weergeven bij twee pagina's in te schakelen. Je bladert dan veel makkelijker door het document en ziet de bladzijden op de juiste wijze naast elkaar. De lay-out is daarop gericht

mei 2018

®

ZWZ

Zoogdierwerkgroep Zeeland

De Zoogdierwerkgroep Zeeland is een van de werkgroepen van de landelijke Zoogdierverseniging VZZ. De werkgroep verzamelt gegevens over het voorkomen van zoogdieren in de Provincie Zeeland en geeft voorlichting en advies met betrekking tot het omgaan met zoogdieren.

Info:

John van Vliet - john.vanvliet@xs4all.nl

Kees de Kraker – krakertjes@zeelandnet.nl

Nanning-Jan Honingh - nanningjan@landschapsbeheerzeeland.nl

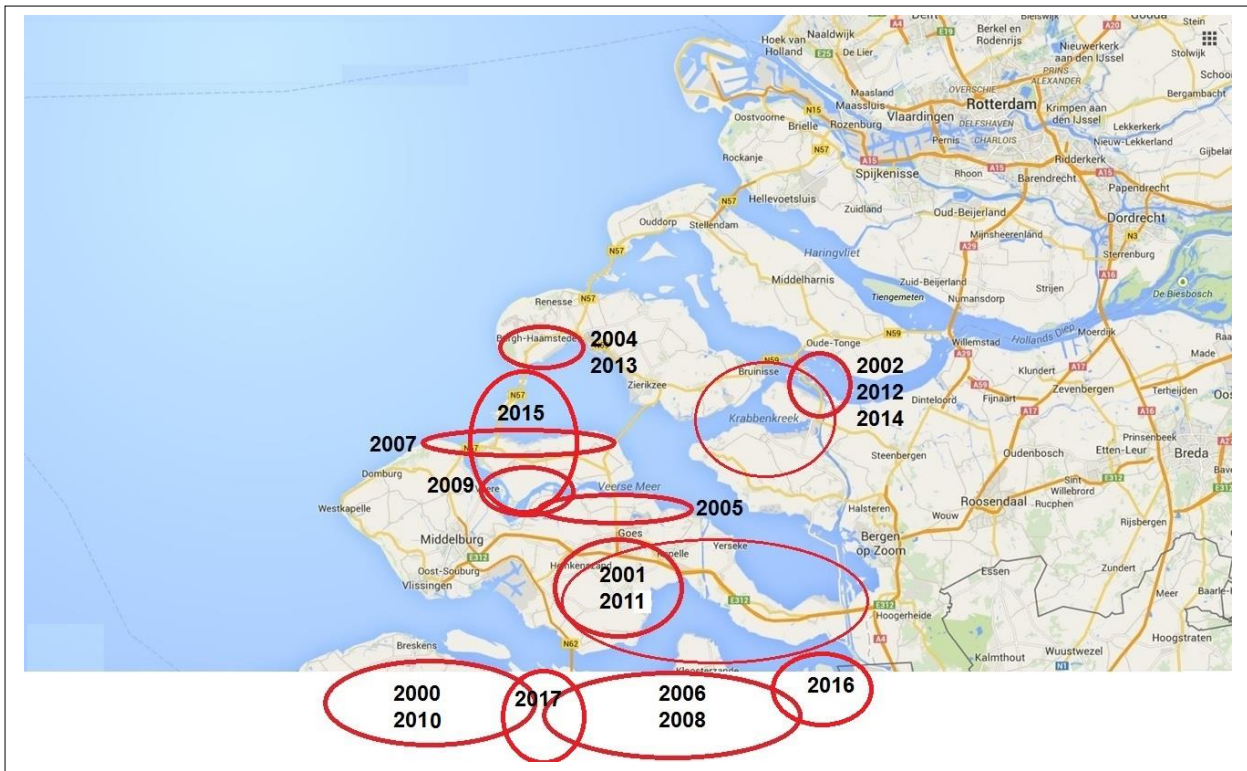

Figuur 3. Onderzoeksgebieden in 2017: Braakman 1-7, Dijken Philippe-Hoek 1-6.

Herfstkamp Zoogdierwerkgroep Zeeland

Braakman –2017

rapportage Kees de Kraker

Figuur 4. Overzicht ZWZ-camplocaties 2000-2017.

Figuur 5. Na gedane arbeid is het goed rusten! Het schoonmaken van de vallen na afloop van het onderzoek is altijd een hele klus. Gelukkig maken vele handen licht werk. Vlnr: Peter Maas, André van de Straat, Simon Trensou, Bas de Maat, Herman de Jongh, Edith Swerts, Pieterjan Dhont. Foto: Kees de Kraker.

Herfstkamp 2017: organisatie en verloop

Jaarlijks houdt de Zoogdierwerkgroep Zeeland een herfstkamp waarbij een deel van Zeeland onderzocht wordt op het voorkomen van (kleine) zoogdieren. In de 18 jaar dat de werkgroep nu bestaat zijn al heel wat gebieden onderzocht van Oost Zeeuws-Vlaanderen tot Schouwen en van Tholen tot aan West Zeeuws-Vlaanderen.

Nadat in eerste instantie de kampen vooral gericht waren op het verzamelen van zoveel mogelijk verspreidingsgegevens ten behoeve van de Zeeuwse zoogdieratlas, is de urgentie daarvan met het verschijnen van deze atlas in 2009, afgenomen. Meer specifieke vragen zoals de aanwezigheid van de Noordse woelmuis ten zuiden van de Oosterschelde en de Ondergrondse woelmuis op de dijken van Zuid-Beveland waren zaken die sindsdien aandacht kregen. Vooral het voorkomen van de Noordse woelmuis, die ook in Zeeland in zijn voortbestaan bedreigd wordt, is de laatste jaren doel van ons onderzoek geweest. In 2016 werd het Verdrongen land van Saefthinghe op kleine zoogdieren onderzocht om de buitendijkse verspreiding van muizen in dit grote getijdengebied in kaart te brengen. Het onderzoek van 2017 bracht ons opnieuw in Zeeuws-Vlaanderen.

Locaties en doel van het onderzoek in 2017

Doel van het onderzoek was vergroting kennis over het voorkomen van kleine zoogdieren in een aantal terreinen van Staatsbosbeheer. Met speciale aandacht voor enkele kenmerkende soorten die elders weinig voorkomen, namelijk de Veldspitsmuis en de Ondergrondse woelmuis.

Daarnaast was het de bedoeling om een aantal kerkzolders in de omgeving te controleren op aanwezigheid van vleermuizen. Organisatie daarvan bleek lastig omdat het op het laatste moment moest gebeuren.

Daarvoor in de plaats zijn een aantal vleermuiskasten in de omgeving gecontroleerd en werd een partijtje braakballen geplozen. Naast de vallencontroles is er op vrijdag- en zaterdagavond door een aantal mensen met de batdetector op meerdere locaties naar vleermuizen gespeurd. Het houden van een konijntelling die aanvankelijk ook op het lijstje stond, is om diverse redenen niet door gegaan.

Kampverblijf

Peter Maas regelde het kantoor/bezoekercentrum “De Braakmanboerderij” van Staatsbosbeheer, wat als kampverblijf een prima locatie bleek. De weersomstandigheden gedurende het kampweekend en eerder in de week tijdens het plaatsen van de vallen waren zonnig en aangenaam.

De catering werd verzorgd door Kees de Kraker en op zaterdag werd de warme maaltijd genoten in een wokrestaurant te Sluiskil.

Weersomstandigheden tijdens het kamp

maandag 28 september – vrij zonnig, tamelijk zwakke NO-wind

dinsdag 29 september – zonnig, matige NO-wind, warm

vrijdag 2 oktober – zonnig, tamelijk zwakke NO-wind, warm

zaterdag 3 oktober – vrij zonnig en tamelijk warm, weinig wind/zwakke NW-wind

zondag 4 oktober – zonnig en vrij warm, zwakke ZW-wind

Plaatsen vallen

Van de Veldwerkgroep van de Zoogdierverseniging werden 250 inloopvallen (Longworth) geleend.

Op dinsdag zijn de vallen gereed gemaakt en gevuld met hooi en de gebruikelijke zaken als havermout/pindakaasmengsel, appel, wortel, kippengraanmengsel en later ook meelwormen. De vallen zijn in twee clusters weggezet (op safe). Het ene cluster omvatte diverse locaties in de omgeving van ons verblijf en het andere cluster vooral dijken ten zuidoosten van de Braakman, die vroeger de scheiding vormde tussen Oost en West Zeeuws-Vlaanderen.

Op vrijdag ochtend/middag zijn de vallen op scherp gezet en voorzien van vers voedsel en meelwormen.

Verloop kampweekend

In Tabel 1 wordt de aanwezigheid van de deelnemers en een globale indeling van de tijdsbesteding met betrekking tot het vallenonderzoek gegeven.

De aanwezigen zijn steeds verdeeld in twee groepen, die in wisselende samenstelling de vallen in de Braakman op de dijken controleerden, terwijl er vrijdag- en zaterdagavond door een derde groep een deel van de omgeving met de batdetector op aanwezigheid van vleermuizen is gecontroleerd. Op zaterdagmiddag zijn enkele vleermuiskasten in het Braakmanbos bekeken. Een camera die in een wildviaduct onder de N61 was geplaatst, leverde gedurende het weekend weinig bijzonders op.

Na afloop van de zondagochtendcontrole zijn de vallen schoongemaakt. Dit is altijd een hele klus en prettig dat er door zoveel mensen aan werd mee geholpen. De kratten met vallen zijn in latere instantie door Kees de Kraker teruggebracht naar Jan Alewijn Dijkhuizen de materiaalbeheerder van de Veldwerkgroep te Rockanje, waar hij ze een week eerder had opgehaald.

Tabel 1. Deelnemers ZWZ-kamp Braakman, 22-24 september 2017.

datum	dinsdag	vrijdag		zaterdag			zondag
	19-9	22-9		23-9			24-9
dagdeel	hele dag	middag	avond	ochtend	middag	avond	ochtend
deelnemers / activiteit	vallen plaatsen	op scherp zetten	controle 1	controle 2		controle 3	controle 4
1. Nanning-Jan Honingh	X						
2. Peter Maas	X	X	X	X	X	X	X
3. Bas de Maat		X	X	X	X	X	X
4. Kees de Kraker	X	X	X	X	X	X	X
5. Pepijn Calle			X		X	X	
6. Sandra Dobbelaar				X			
7. Mark Dobbelaar	X		X			X	
8. André Hannewijk			X	X			
9. Alex Wieland			X			X	
10. Herman de Jongh				X	X	X	X
11. Pieterjan Dhont			X	X	X	X	X
12. Simon Trenson			X			X	X
13. Edith Swerts			X	X	X	X	X
14. André van de Straat			X	X	X	X	X

Figuur 6. De kantine van de Braakmanboerderij.

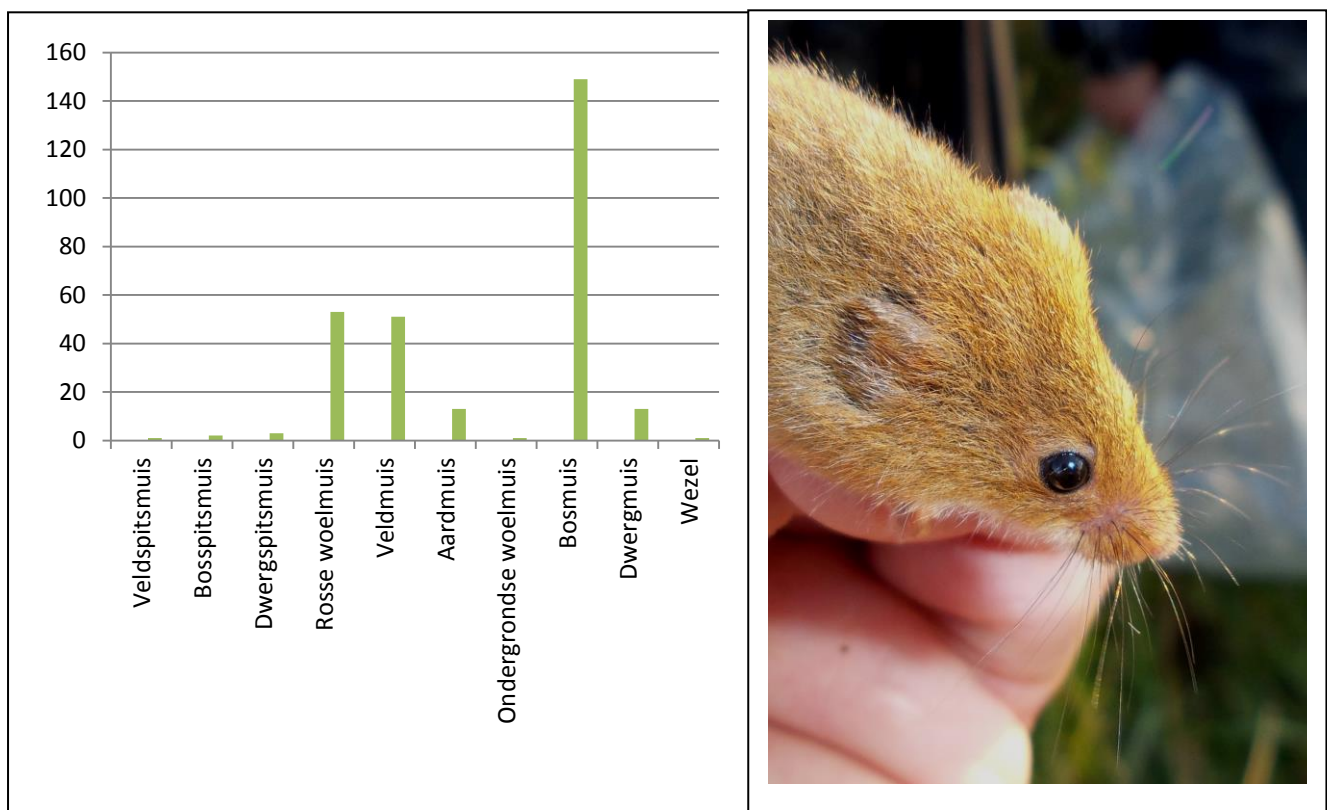
Samenvatting resultaten Herfstkamp ZWZ 2017

Met 250 inloopvallen (type Longworth) werd van 22 tot 24 september 2017 onderzoek verricht op enkele terreinen van Staatsbosbeheer in Midden Zeeuws-Vlaanderen. In dit gebied komen twee zeldzame soorten voor: de Veldspitsmuis en de Ondergrondse woelmuis, maar ze zijn schaars en worden maar zelden gevangen. Kennis over eventueel voorkomen en biotoeppen kan bij het beheer van de natuurgebieden gebruikt worden. Wat betreft de Veldspitsmuis werd in dat opzicht al meteen een beroep op ons gedaan. Hoewel van beide doelsoorten slechts 1 ex. gevangen werd, was het kamp daarmee voor ons geslaagd. Hierdoor en mede dankzij het aangenaam zonnige herfstweer is het een prachtig weekend geworden.

Het aantal gevangen spitsmuizen was in de onderzochte biotopen erg laag. Het valt op dat ook bij voorgaande kamp(en) in met name West Zeeuws-Vlaanderen weinig spitsmuizen gevangen werden. Oorzaak?

Wat vleermuizen betreft werden in de omgeving Dwergvleermuis, Ruige Dwergvleermuis en Watervleermuis met de batdetector vastgesteld, waarbij Gewone dwergvleermuis en Watervleermuis het talrijkst voorkwamen. In de gecontroleerde vleermuiskasten was de Ruige dwergvleermuis het best vertegenwoordigd. De Watervleermuis ontbreekt op dit soort locaties. Buiten de drie genoemde soorten werd ook een enkele Laatvlieger gehoord.

Van het viaduct onder de N62 werd gedurende het kampweekend geen druk gebruik gemaakt. De in de faunapassage geplaatste camera bevatte slechts de beelden van ...?

Figuur 7 (boven). Overzicht totaal aantal vangsten kleine zoogdieren ZWZ-kamp Braakman 2017.
Figuur 8 (rechts). Dwergmuis, een echte "beauty". Foto: Herman de Jongh.

Onderzoeksresultaten

Braakman

Tabel 2. Vangstoverzicht per onderzocht gebied ZWZ-kamp 2017.

Braakman	aantal valcontroles	Veldspitsmuis	Bosspitsmuis spec.	Dwergspitsmuis	Rosse woelmuis	Veldmuis	Aardmuis	Ondergrondse woelmuis	Bosmuis	Dwergmuis	Wezel	overige	aantal vangsten	vangstpercentage
locatie + Amersf.														
1 39.710-371.984	80		1		6	1	4		10	4			26	33
2 39.782-372.162	56				13		1		10				24	43
3 39.775-372.189	80	1			10				17				28	35
4 40.126-372.203	80		1		7		6		6	5			25	31
5 40.468-372.748	80			1	13		2		12				28	35
6 39.443-372.516	80								21				21	26
7 39.590-373.290	80					1			4	2			7	9

raai 1. 10x2 vallen

Kreekrand met riet en ruigtekruiden grenzend aan hoger gelegen kreekkrug met graspad (maaibeheer) en begraasd grasland (kudde Limousonrunderen). Vallen op circa 1 meter vanaf gemaaide strook in het riet

raai 2. 8x2 vallen

De 10x2 vallen waren dinsdag in ruigere delen van het begraasde grasland geplaatst. Bij het op scherp zetten bleek dat de runderen alle vallen gevonden hadden. Kennelijk waren ze uit op de inhoud zoals hooi en stukjes appel. De vallen lagen soms meters van de locatie waar ze waren neergezet. De locaties waren moeilijk terug te vinden omdat de runderen ook de plastic markeringslinten hadden opgegeten. De vallen zijn vrijdagmiddag wat verderop in een nieuwe raai naast de weide, parallel aan raai 3 geplaatst waarbij ze meteen op scherp zijn gezet. Een aantal vallen had door de runderen averij opgelopen, waardoor in raai 2 maar 8x2 vallen kwamen te staan. De kapotte vallen zijn voordat ze bij de materiaalbeheerder werden ingeleverd, gerepareerd.

Het habitat van raai 2 bestond uit hoog, verruigd grasland met opslag van bramen. De vallen stonden circa 1 meter buiten het beweidingsraster en ruim 10 meter van de bosrand.

raai 3. 10x2 vallen

Langs de buitenkant van het bos loopt hier een pad en tussen het pad en het weiland ligt een strook verruigd grasland met opslag van vlier, rode kornoelje en bramen. Vanwege de bladval ook veel ruigtekruiden als Grote brandnetel, ridderzuring enz. De vallen stonden op circa een halve meter van het pad in de ruigte.

raai 4. 10x2 vallen

Lager gelegen enigszins geaccidenteerd deel bij kreekuitloper met zeggenveld (vochtige laagte) en Duinriet (kopje). Schaarse opslag van Meidoorn en Vlier. Onderdeel van een groter begrazingsgebied.

raai 5. 10x2 vallen

Ruigterand met Duinriet en Dauwbraam langs geplagde schaars begroeide vlakte en bosrand. Vallen circa een halve meter in de ruigterand. Niet begraasd.

raai 6. 10x2 vallen

Ruige zoom van bosrand langs fietspad. Aan de andere kant van het fietspad een wei met fruitbomen. Vallen in ruigte. Niet begraasd.

raai 7. 10x2 vallen

Vallen deels onderlangs en deels op oostelijk talud van dijk met wat ruiger grasland met weinig kruiden.. Grassen onder andere Glanshaver, Kroppaar, Rietzwenkgras, Roodzwenkgras. Niet begraasd.

Figuur 9. Ligging raaien en kamplocatie (cirkel).

De Bosmuis was in elke raai aanwezig en de talrijkste soort. Voorkeur voor openheid onder dekking, maar kan vrijwel overal leven; het onkruid onder de muizen. De hoogste aantallen doorgaans op goed ontwaterde bodems waarin het graven van een dieper hol geen probleem is.

Rosse woelmuis houdt van structuurvariatie, zowel in natte als droge biotopen zoals rietranden, bosranden, struwelen met open plekken.

Aardmuis vooral in natte tot vochtige ruigte met geen of weinig begrazing.

Veldmuis voorkeur voor drogere grasland- en kruidenvegetaties. Het veldmuishabitat komt in het onderzochte deel van de Braakman minder voor omdat de drogere delen veelal bestaan uit bos en struweel, of met een kudde van zwaardere dieren (trekpaarden/knollen, Limousinrunderen) begraasd worden. Nieuw ingerichte gebieden met jonge aanplant op voormalige landbouwgrond vormen vaak ook aantrekkelijk veldmuisbiotoop. Dit soort gebieden is iets ten zuiden van de huidige locaties al eerder onderzocht. Het veldmuisbiotoop is nu onder bemonsterd, maar opvallend dat het voor deze soort zeer geschikt lijkende habitat van raai 7 zo weinig opleverde.

Dwergmuis. Hogere grassen- en kruidenvegetaties in een omgeving met veel bessen en zaden vormen het favoriet biotoop van de Dwergmuis.

Al vaker kwam het voor dat er weinig spitsmuizen werden gevangen gedurende herfstkampen in Zeeuws-Vlaanderen. Zo werd er op het kamp in West-Zeeuws-Vlaanderen in 2010 met 420 vangsten geen enkele spitsmuis gevangen. Spitsmuizen komen vooral voor op humusrijke bodems met een rijk bodemleven.

De 2 gevangen Bosspitsmuizen zijn niet nader gedetermineerd als Gewone of Tweekleurige. In Zeeuws-Vlaanderen is de Tweekleurige bosspitsmuis de meest algemene soort van de twee.

Dwergspitsmuizen vinden we vooral in gevarieerde biotopen met rijk gestructureerde graslanden. Ze komen op veel plaatsen voor, maar zijn eigenlijk alleen talrijk in de binnenduinrand. Met inloopvallen van het type Longworth worden ze vaak gemist omdat de muizen onder het palletje doorlopen of de druk te licht is om het valmechanisme in werking te stellen. Hiervoor is de vergelijkbare Heslinga inloopval meer geschikt.

De soort waar we op hoopten was de Veldspitsmuis. In Zeeland is deze beperkt tot Zeeuws-Vlaanderen en ook daar wordt de soort lang niet overal gevangen. Met die ene vangst op zaterdagavond in raai 3 sprongen we een gat in de lucht! Waarschijnlijk komt de soort schaars verspreid in de Braakman voor. De Veldspitsmuis houdt van een warme omgeving die niet wordt begraasd, zonbeschenen plekken in de luwte van een bosrand of langs een slootkant en bermen met ophoping van maaisel lijken favoriet.

Naar aanleiding van deze vangst kwam er later een verzoek om informatie van Rho-adviseurs Middelburg aangaande het voorkomen, wegvangen en verplaatsen van Veldspitsmuizen op het Estac-terrein bij Dow Chemical. In Bijlage 2 zijn gegevens hierover opgenomen. Door hiervoor advies uit te brengen en informatie te verstrekken, kon een deel van de kampkosten worden terugverdiend.

Figuur 10. Onderzoek met inloopvallen in een gebied waar runderen grazen is vragen om problemen. Hier is de nieuwsgierigheid van de kudde is gewekt door de nachtelijke activiteiten. Gelukkig stonden de vallen op dat moment aan de andere kant van het raster.
Foto: Kees de Kraker.

Dijken

Tabel 2. Vangstoverzicht per onderzocht gebied ZWZ-kamp 2017.

Dijken	aantal valcontroles	Veldspitsmuis	Bosspitsmuis spec.	Dwergspitsmuis	Rosse woelmuis	Veldmuis	Aardmuis	Ondergrondse woelmuis	Bosmuis	Dwergmuis	Wezel	overige	aantal vangsten	vangstpercentage
locatie + Amersf.														
1 39.766-367.705	80					24			6				30	38
2 39.798-367.384	80								4			pad2	6	8
3 40.067-366.940	80			1					21				22	28
4 42.728-368.679	80			1	4			1	34	2	1		43	54
5 44.232-370.403	80					18							18	23
6 44.460-469.600	40					7			4				11	28

Figuur 11. Ligging raaien.

raai 1. dijk langs Lozeschorweg/ Kleine stelledijk. 10x2 vallen

Ruige grasdijk met jonge aanplant, weg onderlangs. Vallen in grasruigte op de kruin van de dijk. Niet begraasd.

raai 2. zelfde dijk wat zuidelijker, traject langs Mosselpolderstraat. 10x2 vallen

Dijk met oudere populieren. Vallen halverwege op het westelijke talud van de dijk. Bodem vrij droog met open grasbegroeiing vanwege zeer veel bladval en vochtonttrekking door de bomen. Niet begraasd

raai 3. zelfde dijk, zuidzijde Mosselpolder. 10x2 vallen

Dijk met oudere populieren (omslag), aan de noordzijde een onverhard pad. Vallen halverwege het talud op de zuidzijde. Droge zonnige helling met bladval en een open grasvegetatie waarin de neergezette vallen zichtbaar blijven. Niet begraasd.

raai 4. Dijkje nabij kreekgebiedje Mauritsfort. 10x2 vallen

Laag afgeplat dijkje met sterk verruigd "pad", dat incidenteel gemaaid wordt. Restanten van oud maaisel weggrottend (riet). De begroeiing bestond uit grasruigte met ruigtekruiden en opslag van bosbramen. (Riet, Grote brandnetel, Smeewortel, Ridderzuring, Rietgras). Ruigte overgaand in lager gelegen rietvelden. Oostelijk einde van de raai met enkele oudere populieren. Niet begraasd. Grenzend aan kreekrest.

raai 5. Het Blikkenweitje-Noord.10x2 vallen

Kreekrest met een brakke vegetatie, aan oostzijde begrensd door N62. Begraasd met enkele runderen. Vallen in talud langs belendende watergang binnen raster, grotendeels pas gemaaid. Maaisel nog ter plaatse.

raai 5. Het Blikkenweitje-Zuid.10x1 val

Kreek/watergang en grasland met een brakke vegetatie, aan oostzijde begrensd door N62. Begraasd met enkele runderen. Vallen in weitje langs rand met Riet en Zeebies/Heen.

De dijk rond de Mosselpolder bij Philippine (raai 1-3) leverde maar heel weinig soorten op. Voor een deel zal dit te wijten zijn aan de schaarse dekking die de vegetatie op de dijk te bieden had en de geringe variatie in het omringend akkerlandschap. In raai 1 met een ruige grasbegroeiing waren naast Bosmuizen veel Veldmuizen te vinden. In raai 3 werd een enkele Dwergspitsmuis gevangen, ook belandde er twee keer een pad in de val.

Het meeste plezier beleefden we van raai 4 bij het Mauritsfort waar 6 verschillende soorten werden gevangen, wat met de meer gevarieerde omgeving te maken heeft. Meest bijzonder was de Ondergrondse woelmuis, eveneens een wenssoort voor dit kamp. Behalve in Zeeuws-Vlaanderen komt Ondergrondse woelmuis ook op enkele locaties ten noorden van de Westerschelde voor. Ze worden daar echter zelden gevangen. Trouwens in Zeeuws-Vlaanderen moeten de waarnemingen ook vooral uit braakballen komen, alleen tijdens het eerste kamp van onze werkgroep in 2000 in West Zeeuws-Vlaanderen waren er enkele vangsten.

Bij het Mauritsfort werd ook een Wezel gevangen. Altijd spannend om een marterachtige in de val te hebben. De enige spitsmuis bleek een Dwergspitsmuis en geen Veldspitsmuis waarbij we tijdens het wegzetten van de vallen onder wat wegrottend riet bij deze locatie op gehoopt hadden.

Het Blikken Weitje stelde teleur, daar hadden we meer van verwacht. Aan de noordzijde alleen Veldmuis en aan de zuidzijde ook Bosmuis, maar bijvoorbeeld de Huispsmuis, waarvan de geur tijdens het op scherp zetten van de vallen duidelijk aanwezig was, ontbrak.

Figuur 12. Vanglocatie Ondergrondse woelmuis in raai 4. Mauritsfort. Foto: Herman de Jongh.

Compleet overzicht van alle vangstgegevens.

Tabel 2. Vangstoverzicht per onderzocht gebied ZWZ-kamp 2017.

	aantal valcontroles	Veldspitsmuis	Bosspitsmuis spec.	Dwergspitsmuis	Rosse woelmuis	Veldmuis	Aardmuis	Ondergrondse woelmuis	Bosmuis	Dwergmuis	Wezel	overige	aantal vangsten	vangstpercentage
Braakman														
1	80		1		6	1	4		10	4			26	33
2	56				13		1		10				24	43
3	80	1			10				17				28	35
4	80		1		7		6		6	5			25	31
5	80			1	13		2		12				28	35
6	80								21				21	26
7	80					1			4	2			7	9
Dijken														
1	80					24			6				30	38
2	80								4			pad2	6	8
3	80			1					21				22	28
4	80			1	4			1	34	2	1		43	54
5	80					18							18	23
6	40					7			4				11	28
aantal locaties	13	1	2	3	6	5	4	1	12	4	1	1		
Totaal	976	1	2	3	53	51	13	1	149	13	1	2	287	29

Zaterdagmiddag is nog een partijtje braakballen geplozen. De braakballen waren afkomstig van een locatie op Schouwen-Duiveland en bevatten ook schedels van Noordse woelmuis.

Figuur 13. Mimicry Oranje luzernevlinder en blaadje in de boomgaard bij de boerderij. Foto's: Kees de Kraker.

Figuur 14. Egel rondscharrelend op zaterdagnacht nabij Braakman raai 4.

Figuur 15. Gewone dwergvleermuis in nestkast bij Braakmanboerderij (afbeelding kwartslag gedraaid). Foto: Pepijn Calle.

Vleermuisonderzoek

In Bijlage 1 zijn de waarnemingsgegevens vermeld. Het gaat om waarnemingen met de batdetector van vliegende beesten op vrijdag- en zaterdagavond en waarnemingen van rustende exemplaren in vleermuiskasten.

Wat betreft de kastcontrole op zaterdagmiddag:

1 kast op de Braakmanboerderij met 1 Gewone dwergvleermuis. Braakman noord bos : 1 kast zonder vleermuizen maar vol met een oud Hoornaarnest + mezenest. 1 kast met 3 Ruige dwergen, en 3 kasten met steeds een enkele Ruige dwergvleermuis.

De waarnemingen door het vleermuisgroepje met de batdetector leverden Gewone - en Ruige dwergvleermuis en Watervleermuis op.

Daarnaast waren er nog losse waarnemingen tijdens de controles van de inloopvallen die waarschijnlijk wel ingevoerd zijn door de desbetreffende waarnemer (Herman zaterdagavond?) zoals enkele Watervleermuizen die fraai te zien waren tijdens het jagen boven de kreekuitloper nabij raai 3-4. Ook werd in de omgeving van de vleermuiskasten, iets ten zuiden van raai 5 een Laativlieger gehoord.

Figuur 16 (rechts). Herman balancerend op het keuken trappetje voor controle van een vleermuiskast in Braakman-Noord.

Slot

We genoten van het heerlijke weer, het ruime onderkomen, het samen bezig zijn in de natuur en dieren van nabij kunnen zien. De nieuwsgierigheid naar wat er uit de gesloten val tevoorschijn zal komen. Prachtige beestjes zoals Dwergmuis, Dwergspitsmuis en als klap op de vuurpijl die verrassende Veldspitsmuis en Ondergrondse woelmuis.

Behalve leden van onze werkgroep waren er ook een paar deelnemers uit aangrenzend Vlaanderen en een collega van Bas zijn werk bij de provincie. Zo hadden we een prima groep en genoeg mensen voor alle activiteiten.

Een Visarend met een grote vis in zijn klauwen ging op zaterdagochtend in een naburige boomtop zitten (omgeving raai 4, Braakman).

Eerder in het jaar hadden Merijn van den Hoogenhoff en Herman H. de Jongh van 2-4 juni onderzoek gedaan op enkele terreinen van Staatsbosbeheer in Oost Zeeuws-Vlaanderen. Ze maakten daarbij gebruik van 110 inloopvallen (Longworth). Daarbij werden de doelsoorten Veldspitsmuis en Ondergrondse woelmuis niet gevangen. Het verslag van hun onderzoek werd vastgelegd in het rapport "Inventarisatie Koewacht e.o. Zeeuws-Vlaanderen Zeeland".

Figuur 17. Dauwdruppels maken het landschap sprookjesachtig. Foto: Kees de Kraker

Bijlagen

Figuur 18. Sporen van Ree in faunapassage onder N61 bij de Braakman. Foto: André van de Straat.

Bijlage 1. Ingevoerde gegevens op waarneming.nl tijdens het vleermuisonderzoek

(in omgekeerde volgorde, laatste waarneming bovenaan).

Datum	Tijd	Details	Soort	Gebied
23-9-2017	22:42	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Hoek - Lovenpolder (42.452,372.664)
23-9-2017	22:38	4 batdetector	Watervleermuis - Myotis daubentonii	Braakman Noord - Spuikom (42.41,372.943)
23-9-2017	22:36	1 batdetector	Ruige Dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii	Braakman Noord - Spuikom (42.41,372.954)
23-9-2017	22:31	1 batdetector	Ruige Dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii	Braakman Noord - Spuikom (42.424,372.664)
23-9-2017	22:09	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Hoek - Lovenpolder (41.706,371.701)
23-9-2017	22:09	1 batdetector	Watervleermuis - Myotis daubentonii	Hoek - Lovenpolder (41.713,371.723)
23-9-2017	21:45	1 batdetector	Watervleermuis - Myotis daubentonii	Hoek - dorp (43.111,370.591)
23-9-2017	21:44	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Hoek - dorp (43.104,370.613)
23-9-2017	21:30	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Braakman Zuid (38.298,369.975)
23-9-2017	21:25	1 batdetector	Watervleermuis - Myotis daubentonii	Braakman Zuid (38.414,369.872)
23-9-2017	21:14	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Braakman Zuid (38.429,369.883)
23-9-2017	20:41	1 batdetector	Watervleermuis - Myotis daubentonii	Braakman Zuid (38.573,367.944)
23-9-2017	20:39	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Braakman Zuid (38.559,367.944)
23-9-2017	20:00	2 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Philippine (41.506,367.443)
23-9-2017	16:07	1 bezet nest	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Braakman Noord - Districtskantoor Staatsbosbeheer (39.505,372.452)
23-9-2017	14:55	1 bezet nest	Ruige Dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii	Braakman Noord - middengebied (40.186,372.637)
23-9-2017	14:51	2 bezet nest	Ruige Dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii	Braakman Noord - middengebied (40.172,372.648)
23-9-2017	14:00	1 bezet nest	Ruige Dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii	Braakman Noord - middengebied (40.386,372.532)
23-9-2017	13:57	1 bezet nest	Ruige Dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii	Braakman Noord - middengebied (40.379,372.543)
23-9-2017	13:43	1 bezet nest	Ruige Dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii	Braakmanpolder (40.364,372.51)
22-9-2017	22:49	1 batdetector	Ruige Dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii	Philippine - Isabellahaven e.o. (38.265,366.704)
22-9-2017	22:40	1 batdetector	Watervleermuis - Myotis daubentonii	Philippine - Isabellahaven e.o. (38.272,366.693)
22-9-2017	22:39	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Philippine - Isabellahaven e.o. (38.258,366.715)
22-9-2017	22:23	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Biervliet - Pyramide e.o. (35.337,369.521)

22-9-2017	22:22	1 batdetector	Watervleermuis - Myotis daubentonii	Biervliet - Pyramide e.o. (35.358,369.521)
22-9-2017	22:03	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Biervliet - Magdalenapolder / Kapitalen Dam (35.639,370.204)
22-9-2017	22:02	1 batdetector	Watervleermuis - Myotis daubentonii	Biervliet - Magdalenapolder / Kapitalen Dam (35.639,370.204)
22-9-2017	21:44	1 batdetector	Ruige Dwergvleermuis - Pipistrellus nathusii	Biervliet - Beukelspolder (36.639,373.308)
22-9-2017	21:42	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Biervliet - Beukelspolder (36.632,373.308)
22-9-2017	21:39	1 batdetector	Watervleermuis - Myotis daubentonii	Biervliet - Beukelspolder (36.632,373.308)
22-9-2017	21:23	2 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	N61 - Biervliet (36.585,371.573)
22-9-2017	20:31	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Braakman Noord - Districtskantoor Staatsbosbeheer (39.519,372.429)
22-9-2017	20:26	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Braakman Noord – natuurontwikkeling zuid (39.662,372.27)
22-9-2017	20:22	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Braakman Noord - middengebied (39.792,372.189)
22-9-2017	20:08	1 batdetector	Gewone Dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus	Braakman Noord – natuurontwikkeling zuid (39.681,371.891)

Figuur x. Ruige dwergvleermuis in kast Braakman-Noord. Foto: Herman de Jongh.

Bijlage x. Maatregelen Veldspitsmuis Estac-centrale DOW-Chemical

Aan Rho Adviseurs B.V.
t.a.v. Justus van den Berg
Segeersingel 6
4337 LG Middelburg

Burgh, 2 oktober 2017

Info Veldspitsmuis

Voorkeurshabitat

Een kleine analyse van eerdere vangsten in de omgeving van Terneuzen leidt tot de volgende conclusies:

De meeste vanglocaties waren vrij simpel van opbouw, vaak een brede berm met sloot langs een bosrand of langs een dubbele populierenlaan op het zuiden. Warmte en randen spelen een duidelijke rol. Hopen maaisel (riet, grasruigte) in de berm lijken extra aantrekkelijk.

Mogelijk door meer insecten en slakken en de warmte die dergelijke hopen bieden (broei).

De meeste vanglocaties waren soortenarm (weinig andere muizen). Dit zal te maken hebben met de structuurarmoede van de veelal kort gemaaide berm.

De vangplaats in de Braakman was ook op het zuiden in een ruigterand langs een bos. De vegetatie van deze rand bestond uit Duinriet, Kweek, Gestreepte witbol, Grote brandnetel, Koninginnekruid, Smeerwortel, Dauwbraam, bosbraam spec. en enige opslag van struweel. Niet echt het voorkeurshabitat.

Het is voor mij lastig om hier buiten de vastgestelde vangplaats, andere geschikte locaties in de Braakman aan te geven (Peter Maas?).

Zoekcriterium: bos/ struweelrand op het zuiden met daarlangs een tamelijk droge, niet begraasde ruigterand die af en toe gemaaid of geklepeld wordt zonder afvoer van het maaisel. Omdat de Veldspitsmuis van warmte houdt is het van belang dat zo'n rand niet langdurig ruig is (hoge grasruigte / laag struweel = koel). Begrazing lijkt ongunstig.

DOW-terrein

Op zich lijkt de buitenkant (zuidzijde) van de groenstrook bij Estac een zeer geschikt habitat voor de soort (berm met sloot langs bosrand op het zuiden). Dit is vermoedelijk de reden dat de soort ook op het aangrenzend braakliggend terrein bij Estac is vastgesteld.

Voor mij zou verplaatsing van gevangen exemplaren naar de berm langs de sloot daarom ook de voorkeur hebben. Je sluit bovendien aan bij de bestaande populatie.

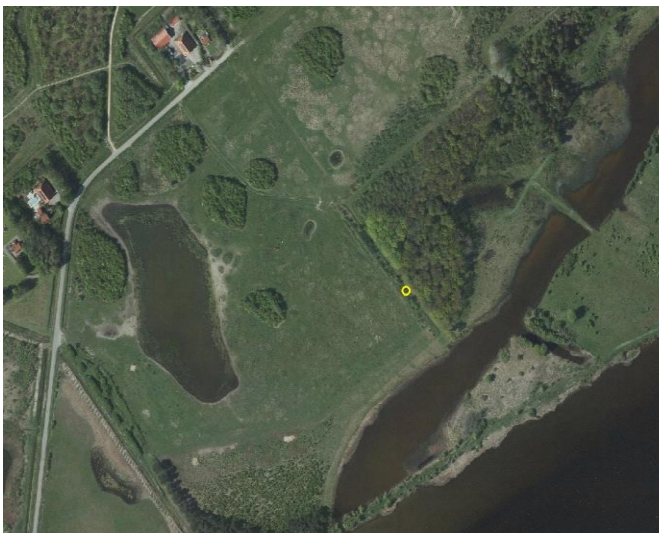
Op zich heb ik er geen probleem dat er enkele dieren (meer zullen er wellicht niet gevangen worden) naar de Braakman gaan, al is het zeer de vraag of dat zinvol is.

Omdat je lang niet alles vangt, dient aansluitend het DOW-terrein van het noorden naar het zuiden gefaseerd gemaaid/ geklepeld (maairichting oost-west) en gecultivator te worden.

Zodanig dat de nog aanwezige dieren de kans krijgen in zuidelijke richting naar de aanwezige groenstrook uit te wijken. Eventueel kan aan de oost- en de westzijde van de zuidelijke helft opstaande grasrand (golfplastic) of worteldoek aangebracht worden om de verplaatsing te sturen.

Voor het geval dat het terrein daarna nog langere tijd ongebruikt blijft liggen (bv. 1 jaar) zou men een bloemenmengsel in kunnen zaaien (aansluiten bij Idylle / Vlinderstichting).

Hieronder de genoemde locaties in beeld.

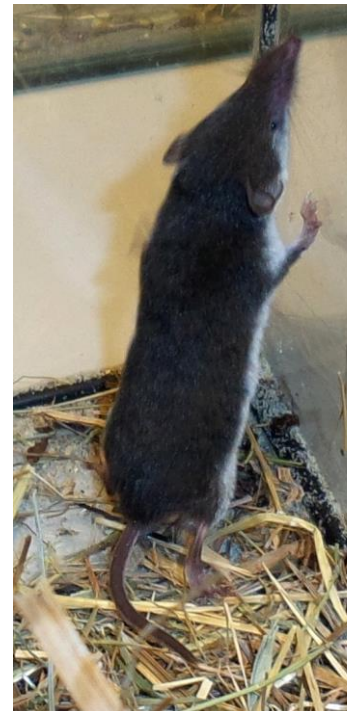
Boven: Overzicht (Google Maps) vanglocaties 22-24 september 2017, met vanglocatie Veldspitsmuis (geel), middenonder : vanglocatie van iets dichterbij bekeken. Overige vanglocaties (wit) geen vangsten Veldspitsmuis. Middenrechts: foto van de vanglocatie (André vd Straat).

Onder: de groenstrook bij DOW ter hoogte van het Estac- terrein gezien vanaf de Herbert H. Dowweg (Google Maps)

Bijlage 3. Foto's Veldspitsmuis en Ondergrondse woelmuis.

Foto's: Herman de Jongh.

Foto's: Herman de Jongh

(behalve foto linksboven: Kees de Kraker)

